

Аналіз зміни фінансового стану підприємств під впливом повномасштабного вторгнення на територію України

Абраїмова Анна Михайлівна, магістрант
ORCID ID 0009-0000-5583-0130

Науковий керівник: Прокопович Світлана Валеріївна, к.е.н. доцент
ХНЕУ ім. С. Кузнеця, Україна

Аналіз економічного стану підприємств є одним з ключових інструментів управління бізнесом, особливо в умовах невизначеності та ризику. В Україні він набуває ще більшої важливості, оскільки країна стикається з новими викликами та загрозами, зокрема з початком повномасштабного вторгнення.

Вивченням питань аналізу впливу повномасштабного вторгнення в Україну на роботу бізнесу присвячені дослідження українських науковців, а саме: Боднар Ю. Ю., Бук Н. О., Гловачевський М., Горбова Ю. А., Грицюк Т. В., Кузьменко О. В., Купець В. О., Роман А. Р., Мних О. А., Момрик Ю. І., Павлів І. В., Томашівська А. І., Перепелюкова О.В., Тур О.В., Михайленко Д.Г., і інші.

Ціллю цієї роботи є аналіз підприємств України і зміни показників їхньої економічної діяльності у 2022 році у порівнянні з 2021 роком через початок повномасштабного вторгнення російських військ на територію України.

Об'єкт дослідження – зміни результатів економічної діяльності підприємств України протягом 2022 року, викликані початком повномасштабного вторгнення російських військ на територію країни. Предметом дослідження є методи і моделі вертикального і горизонтального фінансового аналізу.

Інформаційною базою дослідження є дані звітності 2852 підприємств України за 2022 рік, а саме форма 1 і форма 2, що є у вільному доступі і були опубліковані Державною службою статистики України.

Дані представляють собою показники фінансової звітності за 2022 і 2021 роки. Їх було агреговано по галузях і порівняльний аналіз було проведено, результати якого можна побачити в наступних таблицях. Надійність даних підтверджується офіційним джерелом надходження цих даних, бо вони були опубліковані Державною Службою Статистики на офіційному сайті Дія. Кожне підприємство було розподілене в певну галузь, в залежності від зазначеного КВЕД.

Було прораховано низку фінансових індикаторів по компаніях і по галузях загалом. Нижче представлені показники величин балансових активів підприємств в сумі по галузях, а також зміна суми активів (табл. 1).

За результатами аналізу видно, що більшість галузей зазнали зменшення своїх активів: фінансова та страхова діяльність зменшилася на 27 %, оптова та роздрібна торгівля разом з ремонтом автотранспортних засобів та мотоциклів - на 31 %, постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря - на 30 %, а інформація та телекомунікації - найбільш значну зміну, а саме -37 %. Також, варто зазначити, що найбільшими областями за наявними даними у 2021 році були Оптова і роздрібна торгівля, Фінансова діяльність і Постачання електроенергії, у той час як за результатами 2022 року лідирують Оптова і роздрібна торгівля, Переробна промисловість і Фінансова діяльність.

Загалом, таблиця свідчить про нестабільність економіки України та можливі проблеми в ряді галузей в майбутньому. Однак, деякі галузі все ще зміцнюють свою позицію, що може бути позитивним сигналом для майбутнього розвитку економіки

Аналізуючи дані таблиці щодо доходів, можемо зробити висновки про зміни доходів компаній по галузях. Найбільш значна зміна доходів спостерігається в галузі добувної промисловості і розроблення кар'єрів, де доходи зросли на 44 %, електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря, де доходи збільшилися на 23 %, і інформації та телекомунікацій (+34 %). На інших галузях спостерігається зниження доходів: найбільше в

галузі будівництва, де доходи скоротилися на 53 %, а також у професійній, науковій та технічній діяльності, де доходи скоротилися на 44 %. Загалом, найбільше доходів отримали Оптова і роздрібна торгівля, Постачання електроенергії і Переробна промисловість як у 2021 році, так і 2022.

Таблиця 1 – Показники зміни активів і доходів підприємств за галузями

Галузь	Активи станом на кінець 2021, млн грн.	Активи станом на кінець 2022, млн грн.	Зміна активів, %	Доходи станом на кінець 2021, млн грн.	Доходи станом на кінець 2022, млн грн.	Зміна доходів, %
Фінансова та страхова діяльність	267,614	195,917	-27 %	13,306	12,039	-10 %
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	523,321	361,791	-31 %	590,320	627,178	6 %
Переробна промисловість	212,585	206,306	-3 %	205,832	171,103	-17 %
Сільське, лісове та рибне господарство	135,603	118,558	-13 %	66,658	71,616	7 %
Будівництво	24,574	23,526	-4 %	24,815	11,569	-53 %
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	139,422	158,239	13 %	74,441	69,116	-7 %
Професійна, наукова та технічна діяльність	26,218	26,514	1 %	14,997	8,380	-44 %
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	91,586	80,853	-12 %	42,260	61,062	44 %
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	239,176	168,297	-30 %	346,367	426,665	23 %
Операції з нерухомим майном	34,065	33,120	-3 %	5,016	5,074	1 %
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	15,178	12,312	-19 %	5,523	6,429	16 %
Інформація та телекомунікації	8,850	5,564	-37 %	13,377	17,881	34 %

Порівнюючи дані, можна помітити, що зменшення активів не завжди корелює зі зменшенням доходів. Наприклад, Оптова і роздрібна торгівля не зважаючи на зменшення активів майже на третину, досягла незначного збільшення доходів, у той час, як Транспортна галузь попри збільшення активів мала зменшення виручки.

Також, варто підмітити, що тут використані номінальні показники, в той час, як за 2022 рік були значні скачки інфляції, і згідно з офіційними джерелами загальна межгалузева інфляція склала 26.6 %.

Наступна таблиця ілюструє Gross Profit Margin (GPM) – валова маржа – показник відношення валового доходу до загальної виручки. Валова маржа є відсотком від загального обсягу виручки, що компанія зберігає після понесених прямих витрат, пов'язаних з виробництвом товарів і послуг, що реалізуються компанією. Чим вище відсоток валової маржі, тим більше компанія зберігає фінансів на кожну гривню продажів для обслуговування інших витрат і зобов'язань. Дані представлені в табл. 2.

Таблиця 2 – Зміна валової маржі підприємств в різних галузях

Галузь	GPM 2021, %	GPM 2022, %	GPM зміна, %
Фінансова та страхова діяльність	85 %	72 %	-13 %
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	15 %	19 %	4 %
Переробна промисловість	17 %	18 %	1 %
Сільське, лісове та рибне господарства	29 %	27 %	-2 %
Будівництво	7 %	7 %	0 %
Транспорт, складське гос-во, поштова та кур'єрська діяльність	37 %	43 %	6 %
Професійна, наукова та технічна діяльність	12 %	14 %	3 %
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	55 %	60 %	5 %

Постачання електроенергії, газу, пари та кондиц. повітря	5 %	4 %	-1 %
Операції з нерухомим майном	43 %	44 %	1 %
Діяльність у сфері адміністр. та допоміжного обслуговування	26 %	32 %	6 %
Інформація та телекомунікації	18 %	16 %	-2 %

Проаналізувавши таблицю, бачимо, що фінансова та страхова діяльність зазнала найбільшої зміни GRM, яка зменшилася на 13 % з 85 % до 72 %. Це може бути пов'язано зі зниженням прибутків в цій галузі, про що свідчать дані попередньої таблиці.

Таким чином, можна зробити висновок, що у 2022 році найбільшу частку прибутку відносно витрат отримали галузі оптової та роздрібною торгівлі, добувної промисловості та розроблення кар'єрів, транспорту, складського господарства, пошти та кур'єрської діяльності. Натомість, галузі фінансової та страхової діяльності, професійної, наукової та технічної діяльності та операцій з нерухомим майном мали найнижчу частку прибутку відносно витрат у порівнянні з іншими галузями.

Роблячи висновок по аналізу галузей економіки України і про їхні зміни по балансовій вартості активів, сукупних доходів, валовій маржинальності, підсумуємо, що загалом активи підприємств зменшилися, а доходи змогли залишитися на рівні минулих років, хоча враховуючи високі показники інфляції 2022 року, це каже, що все ж таки доходність компаній впала. Найбільші зміни у вартості активів зазнали Інформаційна сфера, Оптова і роздрібна торгівля і сфера Постачання електроенергії, чії баланси впали майже на третину, у той час як найбільші зміни доходів були у Будівництві і Професійній, науковій та технічній діяльності, хоча у Добувній та Інформаційно-телекомунікаційній галузях доходи збільшилися. Щодо валової маржинальності, найбільше втратила у маржі Фінансова і страхова сфера, тоді як Транспорт та Адміністративна діяльність змогли збільшити цей показник. Тобто, сучасні економічні процеси мали різний вплив на різні галузі економіки України. У подальших дослідженнях буде доцільно дослідити варіативність і розшарованість цих показників, провести кластерний аналіз по співвідношенню балансової вартості активів і доходності компаній.

Література:

1. Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції. (2023, березень 30). *Економічне відродження України: проблеми, виклики, перспективи*. УДУНТ. Дніпро, 2023.
2. Стаття Інформаційного агенства Уніан (2023, Січень 26). *Війна знищила 35 % економіки України*. URL: <https://www.unian.ua/economics/finance/viyna-znishchila-35-ekonomiki-ukrajini-oon-12122658.html>
3. База даних від Державної Служби Статистики України (2023). *Фінансова звітність підприємств*, URL: <https://data.gov.ua/dataset/7436ae83-dfc1-4836-9962-8af3e831c522>
4. Гур'янова, Л.С., Клебанова, Т.С., Сергієнко, О.А., Прокопович, С.В. (2015). *Економетрика. Навчальний посібник*. Харків: Вид. ХНЕУ ім. С. Кузнеця.